MIRCEA MINICĂ

CONTRIBUŢII LA SEMANTICA INTEGRALĂ

0. Argument. În studiul său din 1989, *Principes de syntaxe fonctionnelle*, Eugeniu Coşeriu abordează de o manieră sistematică problema gramaticalității limbilor, propunând drept criteriu al acesteia o funcție specifică a limbajului, descrisă pentru prima dată de Platon:

> „În sintaxa ori gramatica funcțională avem de-a face, evident, cu structurarea unui singur tip de conținut, şi anume cu […] semnificatul „gramatical": semnificatul ce se raportează la „a zice". În această privință trebuie tocmai să readoptăm distincția antică dintre două funcții primare ale limbajului: funcția de „a numi" (ὀνομάζειν) şi funcția de „a zice" (λέγειν), distincție de altfel prezentă şi astăzi în diferențierea curentă a „lexicului" de „gramatică". Semnificatul gramatical constituie într-adevăr organizarea semantică proprie „zicerii" într-o limbă dată, în timp ce semnificatul lexical priveşte exclusiv faptul „numirii"" (Coseriu 1989, p. 30).

Dialogul platonician la care E. Coşeriu face referire este *Sofistul* şi, pentru a înțelege mai bine implicațiile acestei tematizări a gramaticalității care este sintaxa funcțională coşeriană, ne-am propus o analiză mai detaliată a acestuia.

1. Sofistul sau **cum este posibil falsul în limbaj?** Încercând să dea o definiție sofistului, Platon se întreabă cum anume poate fi spus falsul, cum anume se poate exprima prin limbaj *ceea ce nu este* (*to me ón*). Întrebarea avea o importanță fundamentală pentru el, datorită faptului că în tradiția parmenidiană gândirea era una cu ființa şi adepții lui Parmenide susțineau că ceea ce nu este nu se poate gândi. Platon transferă problema din gândire în limbaj, dat fiind că pentru el gândirea nu este altceva decât vorbire interioară, aşa că problema exprimării neființei devine una pur lingvistică. Şi astfel, Platon, primul lingvist, se apleacă asupra limbajului, studiindu-l pentru a vedea cum poate el exprima neființa, pentru că avea nevoie de asta ca să poată da o definiție sofistului, ca fiind cel ce spune ceea ce nu este ca şi cum ar fi.

1.1. Limbajul ca *semaínein*. Şi prima investigație pe care Platon o face cu privire la posibilitatea exprimării falsului în limbaj porneşte de la funcția semnificativă a acestuia: limbajul semnifică lucrurile, cuvintele lui (numele, *ónoma* la greci) înseamnă (*semaínein*) ceva, indică, trimit către ceva, către lucruri. Cuvintele indică lucrurile, acesta e primul fapt pe care-l ştim noi despre limbaj. Dacă ştim asta, neființa (*to me ón*) pentru a fi în limbaj, pentru a putea fi spusă, ca semn al limbajului, ca un cuvânt în limbaj, ar trebui să indice, la rândul ei, ceva. Şi Străinul îl întreabă pe Theaitetos: Ce semnifică *neființa* (*ceea ce nu este*, ca fapt al limbajului), spre ce indică ea, „ce oare să credem cu privire la domeniul şi lucrul pentru care va folosi [cineva] expresia [„ce nu este"]?" (p. 341)[1]. Tânărul Theaitetos răspunde că i-ar fi

[1] Citatele din *Sofistul* le dăm după Platon 1989.

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)

„aproape de neatins” să dea un răspuns, astfel că Străinul conchide: este evident că expresia *ceea ce nu este* (*to me ón*) nu poate indica ceva ce este (*to ón*), ceva ce are caracteristicile ființei, ale ființării. Dar noi, chiar şi numai numind „neființa”, spunându-i „ceea ce nu este” (*to me ón*), o înfățișăm ca pe ceva singur (singular), ca pe ceva în număr de unu, şi nu ca pe ceva plural, adică îi spunem „*ceea* ce nu este” şi nu „*cele* ce nu sunt” (*ta me ónta*). Însă numărul e o calitate a lucrurilor, a ființei, numai „ceea ce este” poate avea număr, „ceea ce nu este” ar trebui să nu aibă nimic din calitățile ființei, şi totuşi noi nu o putem rosti fără să-i dăm astfel de calități. Cu alte cuvinte noi nu putem rosti neființa, nu putem nici măcar să o semnificăm ca pe ceva din afara limbajului, datorită unei restricții structurale a limbajului de a se aplica doar lucrurilor ce sunt, adică ființei. Chiar şi numai încercând să semnificăm „ceva ce nu ar fi”, prin nimic altceva decât prin simpla lui semnificare, noi îi dăm deja o ființă, care-i anulează tocmai neființa pe care încercăm să i-o semnificăm.

> „STRĂINUL Iată, dovedeşte-ne buna ta înzestrare, încordează-ți gândul pe cât vei putea, dat fiind că eşti tânăr, şi încearcă acum – fără a adăuga nici ființa, nici unitatea, nici pluralitatea la ce nu este – să rosteşti ceva îndreptățit despre el” (p. 344).

Cu alte cuvinte, nu putem semnifica neființa pentru că *semaínein* creează ființa.

1.1.1. Falsul nu este posibil ca *semaínein*. A semnifica înseamnă a trimite spre ceva, astfel că „neființa”, ca semn al limbajului ar trebui să trimită spre nimic, în nedeterminarea lui absolută, să semnifice nu „nimicul” ca idee – pentru că el deja e „ceva” –, ci nimic, pur şi simplu, ceea ce i-ar anula tocmai statutul de semn. *Me ón* nu e un lucru, iar limbajul e astfel construit încât să se aplice lucrurilor, e ca şi cum el ne-ar fi fost dat ca instrument de cunoaştere a lumii, pornind tocmai de la ceea ce este, am dobândit limbajul pentru a înțelege ființa şi prin urmare nu putem înțelege cu el neființa decât tot ca pe un (alt) fel de ființă.

Aşadar, continuă Platon argumentația, dificultatea exprimării a „ceea ce nu este” constă tocmai în faptul că noi când folosim limbajul, când semnificăm, semnificăm întotdeauna ceva, „ceva ce este”, vorbim despre ceva, *légein* (a vorbi) nu există decât ca *légein ti* (a vorbi despre ceva[2]). Or, când spunem *ceva* spunem în acelaşi timp „este”, spunem „ceva ce este”. Şi, pentru că în greacă acest pronume, *ti*, avea şi număr (*ti* era singularul, mai avea forme pentru dual şi plural), Platon duce distincția mai departe şi spune că atunci când vorbim despre ceva (*légein ti*) vorbim despre ceva ce este şi despre ceva în număr de unu.

Aşadar, noi nu putem înțelege şi semnifica neființa decât ca pe o *symploke*, o combinație, o „întrețesere” a ființei cu neființa. Aici, în această restricție structurală

[2] Aici trebuie făcută precizarea că la Platon nu apare, cel puțin nu în *Sofistul*, o diferențiere semantică, precum în limbile moderne, pentru „a desfăşura activitate lingvistică”. Noi avem „a vorbi”, care e orientat spre obiect, e structurat în relație cu obiectul activității lingvistice: „a vorbi **despre ceva**”, şi „a spune”, care e structurat în relație cu subiectul vorbirii: „a spune **ceva**”. La Platon, *légein* e mai degrabă a vorbi, dat fiind că obiectul lui poate fi şi plural, deci e mai degrabă referentul, *lucrul* despre care se vorbeşte, decât subiectul, tema vorbirii, care nu ar suporta pluralul. În plus, lucrul neființei, neființa ca lucru, e imposibil de exprimat în limbaj.

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)

a limbajului se ascunde sofistul şi aici trebuie el prins şi expus în falsitatea lui. Dar acolo nu putem ajunge cu cuvintele ca semne, pentru că neființa nu poate fi semnificată – în înțelesul ei adevărat – de limbaj, cineva care ar vrea s-o semnifice, fără atribute ale ființei, ca *ne-ceva*, ca determinare negativă, ar trebui pur şi simplu să tacă. Doar tăcând nu spune ființa cel ce vrea să spună neființa. Ceea ce duce, inevitabil, la contracție orice încercare de a-i dovedi sofistului adevărata natură.

1.1.2. Limbajul e şi altceva decât *semaínein*. Însă existența sofistului ne arată că falsul e posibil în limbaj, iar sofistul poate fi – şi trebuie – dezvăluit în adevărata lui natură, ca un meşteşugar al falsului, trebuie doar să găsim „modul potrivit" de a vorbi despre neființă, modul în care falsul, „ce nu este" poate fi spus ca ceva diferit de „ce este" (şi nu împreună cu acesta). Semanticitatea limbajului nu ne-ajută să înțelegem cum falsul este posibil, în fapt ne arată că nu este posibil. Dacă-l căutăm în limbajul ca *semaínein*, nu putem decât constata că „sofistul, mai viclean decât oricine, s-a ascuns într-un colț inaccesibil nouă" (p. 344). Aşadar:

> „Nu este cazul să aflăm în cuvintele mele [= în cuvinte] *felul potrivit* de a vorbi despre ce nu este, ci lasă-ne acum să căutăm în bine [= cu adevărat, cu îndreptățire] unul" (p. 344, sublinierea şi completările din paranteze drepte ne aparțin).

Cu alte cuvinte, pentru a-l putea prinde pe sofist trebuie să găsim felul potrivit în care falsul se poate spune, nu în cuvinte (ca semne), nu în *semaínein*, întrucât cuvintele semnifică ființa, şi, prin urmare, pentru a putea înțelege falsul trebuie să înțelegem limbajul ca altceva decât semanticitate. Pentru ca falsul să fie posibil, limbajul trebuie să fie şi altceva decât semanticitate, trebuie să descoperim ceva despre limbaj ce n-am ştiut până acum, ceva ce nici bătrânul Parmenide nu ştiuse atunci când a identificat ființa cu gândirea, trebuie să găsim în limbaj o altă funcție decât *semaínein*, care să facă falsul posibil. Aşadar, nu trebuie să căutăm expresia falsului, a „ceea ce nu este", în limbajul ca nume, în *ónoma*, în *semaínein*, ci trebuie s-o căutăm în vorbire, în *légein*. Vorbirea, intuieşte Platon, face falsul posibil şi deci acolo trebuie căutat el. Dar ce face vorbirea altceva decât *semainein* pentru ca falsul să poată fi posibil?

2.2. Vorbirea. O primă conceptualizare a unei diferențe de funcționalitate semiotică între cuvinte. Platon analizează vorbirea şi descoperă că, aşa cum atunci când rostim un cuvânt sunetele sale se armonizează între ele pentru a ne arăta o Idee[3], tot aşa, şi în vorbire, cuvintele se armonizează între ele, şi în această armonie (*koinonía*) a lor se arată ceva despre lucruri. Şi după cum sunetele sunt de mai multe feluri pentru a se putea armoniza, tot aşa şi cuvintele trebuie să fie de feluri diferite şi Platon distinge două categorii de cuvinte: *ónoma* şi *rhema*, care au în limbaj funcții diferite, pe care le defineşte ca funcții ale vorbirii: *onomázein* şi *légein*. *A*

[3] Aceasta era concepția lui Platon despre semnificare: sunetele sau literele (*grámmata*) unui cuvânt se armonizau între ele şi în acea armonie a lor se arăta Ideea (*Eidos*), astfel că numele (*onómata*) trimiteau la lucruri, le semnificau (*semaínein*) prin aceste idei care se aflau, se manifestau, în lucruri ca reflexii ale unei realități de rang superior, Lumea Ideilor.

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)

numi lucrurile despre care se vorbeşte şi *a spune* ceva despre ele. În vorbire, constată Platon, nu doar se numesc lucruri, cum se numeau ele şi în limbaj, în ceea ce nu era vorbire[4], ci se şi spune ceva despre ceea ce a fost numit.

Astfel, *onomázein*, este, într-un fel, în vorbire, ceea ce *semaínein* era în limbaj. Prin *onomázein* se numesc lucrurile despre care se vorbeşte, aşa cum cuvintele numesc, în general, lucrurile pe care le semnifică[5]. De aceea Platon nici nu le spune acestor *onómata* din vorbire altfel, le numeşte tot cu termenul *ónoma*, care desemnează şi cuvânt în general, nume ca semn lingvistic. Astfel, o primă caracterizare pe care o face Platon vorbirii este că în vorbire cuvintele numesc altfel decât în limbajul care nu e vorbire. Ceea ce în limbaj e *semaínein*, în vorbire e *onomázein*. O observaţie care ar putea fi interpretată, în sens invers, şi ca afirmând că semnele limbajului, cuvintele în general, numesc lucrurile aşa cum substantivele numesc obiecte în vorbire. Ceea ce este *onomázein* în vorbire nu e fundamental diferit de *semaínein* în limbaj, din moment ce ele se realizează prin instrumente care pot purta acelaşi nume (*ónoma*). Platon nu vede necesar să le dea alt nume. Pe de altă parte însă, verbul face în vorbire ceva diferit de ceea ce face în limbaj şi, ca atare, el în vorbire nu mai poate fi *ónoma*, ci Platon îi spune *rhema*.

Astfel, Platon remarcă aici pentru prima dată o funcţionalitate diferită a verbelor în vorbire decât în limbaj. Dacă în limbaj aveam o singură realitate nediferenţiată, *onómata*, nume ale unor Idei, în vorbire „ne stau la dispoziţie două genuri de indicare a fiinţei pe calea glasului” (p. 376). Una ca indicând obiectul (*pragma*), alta ca indicând acţiunea (*praxis*). Apare astfel o primă conceptualizare a unei diferenţe de funcţionalitate semiotică[6] între cuvinte, înţeleasă de Platon ca distincţia care apare, doar în vorbire, între verbe şi substantive, între *onomázein* şi *légein*, funcţiile semiotice – diferite – pe care le au ele în vorbire, în structurarea *lógos*-ului.

2.3. Vorbirea = *koinonía* între *ónoma* şi *rhema*. Platon ajunge, astfel, pentru prima dată la o înţelegere a vorbirii ca „armonizare a verbelor cu numele”, ca o *koinonía* între *ónoma* şi *rhema*:

> „Acum, din înşirarea numelor singure nu poate ieşi o vorbire, nici din rostirea verbelor fără de nume. […] De pildă, cuvinte ca „merge”, „aleargă”, „doarme” şi alte verbe

[4] Platon nu face aici o distincţie clară între a „a vorbi” (*légein*) şi a desfăşura activitate lingvistică ce nu e vorbire (cum ar fi spre exemplu, în română, „a rosti”). Exprimă însă această distincţie ca pe cea dintre verbul *légein*, care poate însemna şi „a rosti”, şi substantivul *lógos*, care înseamnă, în această întrebuinţare, „vorbire”.

[5] Aici Platon nu ne spune mai mult, dar Aristotel rezolvă această problemă spunând că *onómata*, în limbaj semnifică nu obiecte, ci concepte, „conţinuturi ale conştiinţei”, şi abia în vorbirea despre lucruri, în vorbirea aplicată lucrurilor, în judecată, în ceea ce el numeşte *logos apophantikos*, abia acolo ele numesc obiecte. E. Coşeriu dezvoltă aici o întreagă discuţie despre conceptele de *semnificaţie* şi *designaţie* la Aristotel (vezi Coseriu 1981).

[6] Îi spunem funcţionalitate ‘semiotică’ şi nu ‘semantică’, pentru că adjectivul *semantic* e asociat terminologic cu *semaínein*, iar organizarea conţinutului lingvistic care manifestă diferenţa observată de Platon ţine – am văzut – de un alt tip de structurare a conţinutului decât cea presupusă de *semaínein*.

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)

> câte indică acțiuni, chiar de le-ar înșira cineva pe toate, încă n-ar alcătui o vorbire. […] Şi tot astfel, dacă ar spune „leu", „cerb", „cal" şi ar rosti toate numele celor ce săvârşesc acțiunile, nici potrivit cu o asemenea înşiruire nu s-ar alcătui o vorbire. Căci rostirea nu indică, nici aici nici acolo, vreo acțiune ori vreo lipsă de acțiune, nici ființa a ceva ce este ori a ceva ce nu este, mai înainte de se îmbina verbele cu numele. În schimb atunci s-a armonizat şi deopotrivă s-a născut vorbirea, producându-se o primă înlănțuire, într-un sens vorbirea elementară şi cea mai scurtă" (p. 376).

Deşi stau unul lângă altul în acelaşi plan de structurare lingvistică a logosului, *ónoma* şi *rhema* funcționează în vorbire la nivele semiotice diferite. Diferența dintre nivelul semiotic la care funcționează *rhemata* şi cel la care funcționează *onomata* este dată de prepoziția *despre*. În formula „a spune ceva despre ceva" *rhemata* sunt **ceva** în vreme ce *onomata* sunt *ceva*-ul din **despre ceva**. Oricât de dificilă s-ar putea dovedi o conceptualizare a acestei diferențe de funcționalitate semiotică, ea este acolo, dată, structurată în opoziția *ceva/despre ceva* şi organizată ca semnificația „despre".

Pe această funcționalitate a vorbirii de a construi conținuturile care-i corespund ca pe combinații de *onoma* şi *rhema* se întemeiază ceea ce Platon numeşte „meşteşugul de a face plăsmuiri" (p. 344), *téchne phantastike*, aceasta fiind arta sofistului (*téchne sophistike*).

3.0. Astfel, Platon, distinge în *Sofistul* nu (doar) două funcții *ale limbajului*, aşa cum îndeobşte se consideră în tradiția interpretării gândirii sale lingvistice, ci trei, dintre care doar una este propriu-zis a limbajului, celelalte două sunt ale vorbirii: conținuturile lingvistice date în limbaj ca fapte de *semainein* sunt organizate în vorbire ca nişte conținuturi specifice acesteia de alte două funcții: *onomázein* şi *légein.*

Astfel, explicitând anumite distincții cu care Platon operează în mod implicit şi rezolvând ambiguitățile de omonimie ale terminologiei pe care o utilizează, tabloul complet al palierelor activității lingvistice, funcțiilor care le corespund şi instrumentelor deosebite de Platon ar fi acesta:

I. Limbaj (*légein*[1])	*semaínein* (ónoma[1])	
II. Vorbire (*lógos*)	*onomázein* (ónoma[2])	*légein*[2] (rhema)

3.1. Un principiu al „gramaticalității". Vedem, astfel, că o distincție mai adecvată între lexic şi gramatică ar fi nu cea propusă de E. Coşeriu: lexic–*onomázein*, gramatică–*légein*, ci cea dintre cele două nivele prezente la Platon: lexic–*semaínein*, gramatică–*onomázein* + *légein.* Doar la nivelul **II** avem de-a face cu structurare gramaticală, cu combinații de forme, această „combinare" a lor fiind prezentă tocmai în îmbinarea, în „armonizarea" dintre *onoma* şi *rhema.*

Un principiu al gramaticalității ar fi, prin urmare, tocmai diferența de funcționalitate semiotică dintre *onoma* şi *rhema*. E. Coşeriu ne spune că nu există nici o diferență între gramatică şi sintaxă, că ceea ce s-a înțeles drept gramatică a fost întotdeauna o combinare de forme (1989, p. 38), dar nu ne dă nici un principiu pentru

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)

această „combinabilitate”, nu ne spune de ce aceste forme se combină între ele. Or, principiul însuşi al „gramaticalității”, al „combinațiilor gramaticale” – identificat foarte clar de către Platon – stă în faptul că în şi prin limbaj se organizează două tipuri de fapte: unele care stau *pentru ceva* şi altele care stau *despre ceva.* Sau, mai precis: unele care *stau pentru ceva* şi altele care *stau pentru altceva despre ceva*. Ceea ce se „combină”, de fapt, în gramatică, sunt întotdeauna *fapte care stau pentru ceva* cu *fapte care stau despre ceva*. „Combinabilitatea” – posibilitatea de a se combina – aparține însă faptelor care stau despre ceva, ele sunt astfel structurate încât să nu poată sta pentru/prin ele însele, ci să aibă nevoie să „se realizeze” în altceva. Ele sunt, prin urmare, *relaționale*, stau pentru altceva decât ele însele, cu alte cuvinte, se raportează, *se relaționează*, la ceva. Un reflex al acestei relaționalități funciare a funcționării limbajului ca vorbire observă Platon atunci când ne spune că nici *onomata*, nici *rhemata* nu pot forma singure o vorbire: pe de o parte unele (*onomata*) sunt *nerelaționale*, pe de altă parte celelalte (*rhemata*) sunt relaționale numai cu *onomata*, nu şi între ele. Din faptul că *onomata* nu se pot combina între ele şi nici *rhemata* nu se pot combina între ele, dar *onoma* se poate combina cu *rhema*, rezultă că *onomata* şi *rhemata* sunt structurate la nivele diferite ale funcționalității lingvistice. Avem un nivel nerelațional şi un nivel relațional, pe fiecare dintre ele fiind structurate fapte nerelaționabile. Relaționalitatea apare în structurarea limbajului ca tensiune între aceste două nivele. Fapte structurate la un nivel se pot relaționa (combina) cu fapte structurate la celălalt nivel şi de aici începe gramaticalitatea. Fapte combinate în acest fel vor putea funcționa mai departe la oricare din aceste două nivele pentru a se combina cu alte fapte, dând naştere la combinații din ce în ce în ce mai complexe.

Astfel, *masă* – structurat la nivelul nerelațional – se va combina cu prepoziția *pe* – structurată la nivelul relațional – şi va da naştere combinației *pe masă*, care va funcționa tot la nivelul relațional, datorită faptului că „pe” are două relaționalități şi numai una a fost „ocupată” de *masă*, putând să se combine mai departe cu *cizmă*, pentru a da combinația *cizmă pe masă*, care va funcționa la nivelul nerelațional (nemaiavând alte relaționalități). Aşadar, primordială în înțelegerea gramaticii este înțelegerea – şi descrierea teoretică necesar a decurge din aceasta – a acestor două nivele de structurare semiotică. Structurarea pe nivele de funcționalitate gramaticală se face *înainte* de structurarea gramaticală, ca principiu al acesteia, şi nu în urma structurării gramaticale, cum prezintă Coseriu lucrurile:

> „Faptul că opozițiile gramaticale sunt întotdeauna şi în mod necesar opoziții între ,,combinații” cuprinzând de fiecare dată un element determinat şi unul determinant astfel că, în consecință, paradigmele gramaticale sunt întotdeauna „paradigme de sintagme”, face ca fiecare sistem gramatical să prezinte cel puțin două niveluri: cel al elementelor combinabile şi cel al combinațiilor sau sintagmelor” (p. 45).

Dar dacă situăm „elementele combinabile” pe acelaşi nivel al structurării gramaticale, suntem în domeniul lui *leu, cerb, cal.* Ele sunt elemente *combinabile* tocmai pentru că nu sunt structurate pe acelaşi nivel de funcționalitate gramaticală, ci

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)

unul e *onoma*, iar celălat *rhema*. Aşa că, atunci când E. Coşeriu descrie stratul monemelor ca fiind alcătuit din elementele minimale ale combinațiilor gramaticale: „Astfel, sp. *casa-* şi *-s* sunt, din punctul de vedere al funcției lor gramaticale, «moneme»" (1989, p. 46), el nu descrie ca fapt teoretic, tocmai *combinabilitatea* lor o consideră ca fiind ceva de la sine înțeles, dinainte dat în gramatică, *ceva ce nu trebuie demonstrat*. Dar „din punctul de vedere al funcției lor gramaticale" ele sunt fundamental diferite: *casa-* nu are funcție gramaticală şi vine în combinație cu funcția lui *lexicală*, asta e ceea ce el aduce în combinație şi aduce asta *din afara gramaticii*, ca pe un fapt anterior structurării gramaticale; *-s*, pe de altă parte, morfemul de plural (instrumentul „pluralizator", în termenii lui E. Coşeriu), aduce în combinație tocmai funcția lui gramaticală. Ambele sunt „moneme", în sensul că ambele sunt elemente nedecompozabile, dar sunt astfel doar din punctul de vedere al combinației rezultate, nu, cum ne spune E. Coşeriu, „din punctul de vedere al funcției lor gramaticale". Din punctul de vedere al funcției lor gramaticale ele nu sunt fapte similare şi nu sunt structurate pe acelaşi nivel. Sunt moneme ale combinației rezultate, dar sunt fapte gramatical diferite. La fel, nici să defineşti semnificația instrumentală ca „S e m n i f i c a t u l i n s t r u m e n t a l este semnificatul „morfemelor", adică al procedeelor şi elementelor instrumentale în combinațiile gramaticale" (1989, p. 44) nu slujeşte la nimic în a înțelege gramaticalitatea, pentru că nu defineşte *instrumentalitatea* acestor fapte şi, din nou, presupune *combinabilitatea* lor cu alte fapte, neinstrumentale, ca pe ceva ce nu trebuie demonstrat. Profesorul D. D. Draşoveanu, pe de altă parte, gramatician veritabil, începe sintaxa lui tocmai cu definirea relaționalității ca principiu al gramaticii. El pune la baza sistemului descriptiv pe care-l întemeiază distincția dintre *sensuri nerelaționale* şi *sensuri relaționale*, astfel că, deşi nerevendicat de la Platon, sistemul său sintactic este unul profund platonician, dat fiind că are distincția dintre *onoma* şi *rhema* ca premisă teoretică princip(i)ală. Din acest punct de vedere sistemul draşovenian, deşi fundamentat de un practician al sintaxei, e unul mult mai bine întemeiat teoretic decât cel al unui mare teoretician al limbajului.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

A.

Coseriu 1989 = Eugen Coseriu, *Principes de syntaxe fonctionnelle*, în „Travaux de linguistique et de philologie" (Strasbourg–Nancy), XXVII, 1989, p. 5–46 (am folosit versiunea românească, în traducerea Emmei Tămâianu: *Principii de sintaxă funcțională*, în DR, serie nouă, I, 1994–1995, p. 29–68).

Platon 1989 = Platon, *Sofistul*, în idem, *Opere*, vol. IV, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1989, p. 307–390.

B.

Coseriu 1955–1956 = Eugen Coseriu, *Determinación y entorno Dos problemas de una lingüística del hablar*, în „Romanistisches Jahrbuch", VII, 1955–1956, p. 24–54 (versiunea românească:

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)

Determinare şi cadru. Două probleme ale unei lingvistici a vorbirii, în Eugeniu Coşeriu, *Teoria limbajului şi lingvistica generală.* Ediție în limba română de Nicolae Saramandu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2004, p. 287–329).

Coseriu 1975 = Eugen Coseriu, *Vers une typologie des champs lexicaux*, în „Cahiers de lexicologie", XXVII, 1976, p. 30–51.

Coseriu 1981 = Eugen Coseriu, *„To εν σήμαίνειν". Significato e designazione in Aristotele*, în „Agorà – Filosofia e Letteratura" (L'Aquila), 1981, nr. 24–25, p. 5–13.

Coşeriu 1992 = Eugeniu Coşeriu, *Structurile lexematice*, în „Revistă de lingvistică şi ştiință literară" (Chişinău), 1992, nr. 6, p. 41–52 (versiune românească, în traducerea lui Silviu Bderejan, a studiului *Les structures lexématiques*, din Th Elwert (ed.), *Probleme der Semantik* (=„Zeitschrift für französische Sprache und Literatur", Beiheft, N.F., LXXVIII, 1968/1), p. 3–16).

Coşeriu 1994 = Eugeniu Coşeriu, *Prelegeri şi conferințe (1992–1993).* Ediție de E. Munteanu, I. Oprea, C. Pamfil, A. Turculeț, S. Dumistrăcel, Iaşi, 1994 (supliment al „Anuarului de lingvistică şi istorie literară", XXXIII, 1992–1993).

Coşeriu 2009 = Eugeniu Coşeriu, *Omul şi limbajul său*, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2009.

Coşeriu 2011 = Eugeniu Coşeriu, *Istoria filozofiei limbajului de la începuturi până la Rousseau*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2011.

Draşoveanu 1974 = D. D. Draşoveanu, *Sensul relațional şi expresia lui în limba română*. Teză de doctorat, Cluj-Napoca, 1974 (aflată la Biblioteca Facultății de Litere din Cluj-Napoca).

Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

Heidegger 1997 = Martin Heidegger, *Plato's Sophist*, Bloomington, Indiana University Press, 1997.

CONTRIBUTIONS TO INTEGRALIST SEMANTICS
(*Abstract*)

Following Coseriu's inquiries into the matter of grammar structure, as presented in one of his later studies, *Principes de syntaxe fonctionnelle*, and addressing particularly the thesis stating that there is a direct correspondence between the ancient function of *légein*, found in Plato's theory of language, and the grammar structure particular to a language, meaning that the organization of *légein* in any language determines its particular syntactic structures, the author attempts to retrace Plato's steps through the *Sophist* dialogue and finds in Plato's old dichotomy *ónoma* /vs./ *rhema* – namely in the relation that is established between the two in the exercise of language – a mirror for the manner in which syntactic structures develop.

Cuvinte-cheie: *gramatică, onomázein, légein, semaínein, ónoma, rhema.*
Keywords: *grammar, onomázein, légein, semaínein, ónoma, rhema.*

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
minicamse@yahoo.com

BDD-A13531 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:35 UTC)